

Handläggare
Mats Christensson
Telefon: 08-50812201**Till**
Södermalms stadsdelsnämnd
18 september 2025

Remiss - Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa – författningsförslag med anledning av bestämmelserna i det nya luftkvalitetsdirektivet om tillgång och rättslig prövning

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2025/954

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden har av kommunstyrelsen fått en remiss som utgörs av Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria med förslag på ändringar i miljöbalken och luftkvalitetsförordningen i syfte att genomföra bestämmelserna om tillgång till rättslig prövning och rätt till skadestånd i EU:s nya luftkvalitetsdirektiv.

Stadsdelsförvaltningen saknar nödvändig kompetens för att kunna lämna synpunkter på förslaget till ändringar i miljöbalken och luftkvalitetsförordningen med anledning av det nya luftkvalitetsdirektivet.

Förvaltningens förhoppning är däremot att föreslagna ändringar i aktuell lagstiftning ska innebära att arbetet för att åstadkomma god luftkvalitet blir verksamt och effektivt då det är en viktig fråga för bland annat människors hälsa.

Bakgrund

Stadsdelsnämnden har av kommunstyrelsen fått en remiss som utgörs av Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria med förslag på ändringar i miljöbalken och luftkvalitetsförordningen i syfte att genomföra bestämmelserna om tillgång till rättslig prövning och rätt till skadestånd i EU:s nya luftkvalitetsdirektiv.

Remissen har förutom till Södermalms stadsdelsnämnd remitterats

till bland annat stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Järva stadsdelsnämnd.

Remisstiden sträcker sig till den 26 september 2025.

Klimat- och näringslivsdepartementet promemoria,
Miljökvalitetsnormer för luft: Nya regler om rättslig prövning och skadestånd bifogas som bilaga till tjänsteutlåtandet.

Ärendet

Syftet med EU:s nya luftkvalitetsdirektiv är att uppnå ett mål om nollförorening, så att luftkvaliteten inom unionen förbättras till föroreningsnivåer som inte anses skadliga för människors hälsa eller miljön. I detta syfte regleras liksom tidigare luftkvalitetsstandarder, bland annat gränsvärden och målvärden. Om vissa sådana värden överskrids eller riskerar att överskridas, inträder en skyldighet för medlemsstaten att anta luftkvalitetsplaner, luftkvalitetsfärdplaner och kortsiktiga handlingsplaner.

En nyhet i luftkvalitetsdirektivet är bestämmelser om skadestånd för skada till följd av bristande antagande av sådana planer. I förslaget från Klimat- och näringslivsdepartementet föreslås ändringar i miljöbalken och luftkvalitetsförordningen i syfte att genomföra bestämmelserna om tillgång till rättslig prövning och rätt till skadestånd i det nya luftkvalitetsdirektivet.

Enskilda som är berörda ska kunna initiera en prövning av frågor om provtagningspunkter och åtgärdsprogram avseende miljökvalitetsnormer för luft genom en framställan till den ansvariga myndigheten eller kommunen. Slutliga beslut som gäller sådana provtagningspunkter och åtgärdsprogram ska få överklagas. Staten eller en kommun ska kunna åläggas skadeståndsskyldighet om det har saknats ett godtagbart åtgärdsprogram, om nivån av luftföroreningar har överskridit den nivå som föreskrivs i en miljökvalitetsnorm och den högre nivån har orsakat personskada.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 11 december 2026.

Följande förslag lämnas sammanfattningsvis i remissen:

- *Rättslig prövning av myndigheters och kommuners beslut om fastställande av åtgärdsprogram:*

En myndighets beslut i frågor om åtgärdsprogram som avser en miljökvalitetsnorm för luft ska kunna överklagas till mark- och miljödomstol. En kommuns beslut ska kunna överklagas till länsstyrelsen. Besluten ska få överklagas

även av en sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken och av en ideell förening eller annan juridisk person som har till huvudsakligt ändamål att tillvarata intresset av människors hälsa.

- *Regeringen ska inte längre fastställa åtgärdsprogram:*
Regeringen ska inte längre besluta om fastställande av åtgärdsprogram eller att ett program inte ska fastställas. I stället ska vissa frågor överlämnas till regeringen för prövning under ärendets handläggning. Den myndighet eller kommun som ansvarar för upprättande av ett förslag till åtgärdsprogram ska få besluta att inte upprätta ett förslag. I det fall de myndigheter och kommuner som berörs av ett förslag till åtgärdsprogram inte är överens om vissa åtgärder, ska den som har upprättat förslaget få fastställa det endast om regeringen först har godkänt åtgärderna. Naturvårdsverket ska få överklaga ett beslut som rör ett åtgärdsprogram avseende en miljökvalitetsnorm för luft om det behövs för att tillvarata intresset av att den miljökvalitetsnorm som åtgärdsprogrammet gäller följs.
- *Rättslig prövning av provtagningspunkter och av underlåtenhet att rapportera eller undersöka ett behov av åtgärdsprogram:*
En kommun ska, efter framställning från en enskild som riskerar att utsättas för olägenhet till följd av att en miljökvalitetsnorm inte följs eller från en sådan organisation som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken, pröva dels antalet och placeringen av provtagningspunkter för mätning av vissa luftföroreningar, dels om ett förslag till åtgärdsprogram ska upprättas. Naturvårdsverket ska, efter framställning från en enskild som riskerar att utsättas för olägenhet till följd av att en miljökvalitetsnorm inte följs, eller från en sådan organisation som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken, pröva dels antalet och placeringen av provtagningspunkter för mätning av vissa luftföroreningar, dels om ett förslag till åtgärdsprogram ska upprättas. Slutliga beslut som rör provtagningspunkter för kontroll av en miljökvalitetsnorm för luft ska få överklagas på samma sätt som beslut i frågor om åtgärdsprogram som avser en miljökvalitetsnorm för luft.
- *Ansvarssubjekt och skadegörande handling:*
Staten eller en kommun ska kunna åläggas skadeståndsskyldighet, om ett åtgärdsprogram som uppfyller kraven i miljöbalken inte har upprättats inom skälig tid

därför att staten eller kommunen med uppsåt eller oaktsamhet har åsidosatt en skyldighet enligt miljöbalken eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till balken.

- *Orsakssamband, bevisbörda och beviskrav:*
Skadeståndsskyldighet ska gälla om avsaknaden av ett godtagbart åtgärdsprogram kan antas vara en bidragande orsak till att nivån av luftföroreningar överstiger den nivå som föreskrivs i en miljökvalitetsnorm och den högre nivån har orsakat hälsoskada.
- *Preskription:*
Rätten till skadestånd ska preskriberas om talan inte väcks vid mark- och miljödomstol inom fem år efter det att den skyldighet vars åsidosättande har orsakat avsaknaden av ett godtagbart åtgärdsprogram har uppfyllts eller annars upphört, och den skadelidande har fått kännedom om eller skäligen kan antas ha fått kännedom om de omständigheter som grundar rätten till skadestånd.
- *Behörig domstol:*
Skadeståndstalan ska väckas vid mark- och miljödomstol.
- *Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser:*
Författningsändringarna ska träda i kraft den 11 december 2026. Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsmiljöenheten inom Södermalms stadsdelsförvaltning. Ärendet har behandlats av förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 8 september 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen saknar nödvändig kompetens för att kunna lämna synpunkter på förslaget till ändringar i miljöbalken och luftkvalitetsförordningen med anledning av EU:s nya luftkvalitetsdirektiv.

Förvaltningens förhoppning är däremot att föreslagna ändringar i aktuell lagstiftning ska innebära att arbetet för att åstadkomma god luftkvalitet blir verksamt och effektivt då det är en viktig fråga för bland annat människors hälsa.

Barnrättsanalys

Förvaltningen gör bedömningen att förslag inte har några direkta kopplingar till barnkonventionen varför en barnanalys av förslaget inte genomförts.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen gör bedömningen att förslaget inte ger några direkta konsekvenser utifrån ett könsperspektiv varför en jämställdhetsanalys av förslaget inte genomförts.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Expedieras till
Kommunstyrelsen.

Snorre Berglund
Tf Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Esther Östin
Enhetschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Promemoria Klimat- och näringslivsdepartementet
Miljökvalitetsnormer för luft: Nya regler om rättslig prövning och skadestånd. Juni 2025.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Snorre Berglund, Stadsdelsdirektör	2025-08-21
Esther Östin, Enhetschef	2025-08-21